

Tartalom:

Bevezetés
Rövid hírek, információk
Programok
Beszámolók

Tanulmány
(Deviancia)

Egy kis pszichológia...
(Szexológia)

Könyvajánlat
Idézetek

Bevezetés

Mit írhatnék ilyenkor bevezetőként?: nyár van, most, ebben a percben is "tombol" a kánikula. Ilyenkor nehezebben foglalkozunk komolyabb dolgokkal, kikapcsolódásra vágyunk. Azért remélhetőleg képesek vagyunk a fejünket használni... Két hónapra lett tervezve ez a szám, ami azt is jelenti, hogy nem muszáj rögtön, a nyár kellős közepén elővenni, le lehet ülni vele majd a szabadságok letelte után is. Most furának is tűnik a szeptemberi stábokról szóló információ.

A pszichológiai rovatunkban most szexológiával foglalkozunk, aminek nemcsak a szexuálpszichológiai, hanem a szexuálszociológiai értelmezéseit, adalékait is áttekintjük. Az No. 4. számunkban (2000. február) már volt szó erről a témáról, most talán egy kicsit bővebb anyagot olvashattok.

Új sorozatot indítunk, ami négy részben a devianciával foglalkozik, s a devianciakutatás történetét, iskoláit bemutatva, egészen napjaink problémáig eljutva próbálja ezzel az érdekes szaktémával megismertetni az olvasót.

A szokásos rovatokban pedig a szokásos témák...

Mindenkinek jó nyarat, pihenést, az ügyeletekre pedig jó "hangulatot"; próbáljátok elviselni az ügyeleti szoba 30-33 C^o-os hőmérsékletét.

Debrecen, 2001. július 20.

Rénes László

Rövid hírek, információk

- **Augusztus 1-től (szerda)** a Felnőtt Gondozó Intézetben komplex csoportos terápiás programot indítunk, melyet az Egészségügyi Minisztérium támogat. Ez több fajta gyógyító eljárást, módszert foglal magába. Egy tréning két hónapos időtartamot jelent, hetente három terápiás ülést. (A csoportot nagyon pontosan kezdik, 15.00 - 16.30 óráig tart.) A terápiák elősegítik: a feszültség csökkenését, szorongásoldást, az alvási nehézségek rendezését, önbizalomnövelést, önismeretszerzést. A különböző szenvedélyek (alkohol, dohányzás) utáni vágy csökken, az életszemlélet pozitívabb. A páciensek elsajátíthatják a realisabb konfliktuskezelést, örömképesség növekedik. A gyógyszeres kezelés mellett ismert, hogy a pszichológiai módszereknek, a pszichoterápiáknak is kiemelkedően fontos szerepe van életmódunk megváltoztatásában. A gyógyulás csak akkor lehet sikeres, ha nem passzívak, hanem erőfeszítéseket tesznek önmaguk is. A csoportokra szívesen várjuk a hozzátartozókat is! A csoport eredményessége a tagok részvételétől is függ, ezért a rendszeres részvétel lenne kívánatos. Az **első találkozás: augusztus 1.** (szerda, 15.00 óra), ahol a Gondozó munkatársai részletesen ismertetik a terápiás munkát. (A Klubban lesz a tréning). **A tréning csoportok ingyenesek!**

Hétfő: 15.00-16.30 óráig szabad-interakciós csoport (felvilágosítás, stb.). A csoporton lehetőség van az életvezetési problémák megbeszélésére.

Kedd: 15.00-16.30 óráig asszertív tréning; *Vezeti: Dr. Kálmánchey Albert.* A csoporton szerepjátékok formájában megjeleníthetők, eljátszhatók a problémás élethelyzetek. A páciensek megtanulhatják a hatékonyabb viselkedés módjait, a sikeresebb problémamegoldás eszközeit (pl.: "nemet mondani tudás").

Csütörtök: 15.00-16.30 óráig relaxáció, autogén tréning; *Vezeti: Varga Éva pszichológus.* A csoporton olyan gyakorlatokat tanulhatnak meg a páciensek, melyek elősegítik a test, a lélek ellazulását, feszültségek, szorongások oldását. Az autogén tréninggel szabályozni, ellenőrizni tudják testük működését.

- Nyáron sokan érdeklődnek diákmunkával kapcsolatban. Általában a Mezonhoz szoktuk irányítani a fiatalokat, ott érdeklődjenek a munkalehetőségekről. 2001. július 1-jével módosult a **munka törvénykönyve**, ami több jogi kérdésben a fiatalkorú munkavállalókra is más szabályokat érvényesít. Nem árt hát tudnunk a következőket, ha mégis a hozzánk forduló tinédzsernek ilyen jellegű problémái lennének. A teljes munkaviszony feltétele a 16. életév betöltése. Nyári munkára, az iskolai szünet idejére a 15. életévét betöltött fiatalok jelentkezhetnek. Ennél fiatalabb gyerekeket nem alkalmazhat senki (jogi következmények súlyosbodtak). A fiatalkorú heti 40 óránál többet (8 óra/nap) nem dolgozhat, tehát nincs túlóra, meg hétvégi túlmunka még pótlék ellenében sem! A munkáltatónak tudnia kell, hogy a diáknak van-e másik munkaviszonya, mert fiatalkorú munkavállalónál összeadódnak a különböző munkahelyeken eltöltött idők. Ma már van ilyenre példa, hogy főként nyáron különböző munkaidőben dolgozhat a gyerek, így a napi 8 óránál többet is le tud dolgozni két- esetleg három munkaviszonnyal (pl. reggel újságkihordás, nappal fagyaltárusítás, este szórólap terítése). Fiatal munkavállaló éjszakai munkára, rendkívüli munkavégzésre, valamint készenlétre nem vehető igénybe. Ez inkább a gyerekeknek fájó, hiszen ez kizárja azt, hogy pl. szórakozóhelyeken zenészként, d.j.-ként, diszkósként, kiségitőként dolgozhassanak (mivel ezek éjszakai műszakoknak számítanak). A nyáron olyan népszerű fesztiválok is ki vannak "lőve" ezzel a jogszabállyal, pedig itt rengeteg gyereknek akad munka, s nem hiszem, hogy a beosztásnál figyelembe vennék, hogy a munkavállaló hány éves. A készenlétes munka kizárása nem tudom mit takar ebben a pontban (beletartozik-e valamilyen telefonügyeletes munka is, vagy pizzakihozás stb). És ami még fontos, ma már nem olcsóbb a diákmunka: a minimál bértől eltérni nem lehet! Ha 4 óras részmunkaidőben dolgozik a diák, akkor ma, a minimál bér felét, tehát bruttó 20e. Ft-ot kell legalább munkabérnek megszabni.

- Az országban egyedülálló életmódközpontot létesít magántőke bevonásával az *Életmóddal az Egészségért Alapítvány* Hencidán, a berettyóújfalui kórház volt pszichiátriai intézete helyén. Augusztustól 18, 10 és 5 napos turnusokba várják a regenerálódni, tanulni, pihenni, életmódot váltani szándékozókat. Az életmódközpont nem egészségügyi intézmény, hanem szanatóriumjellegű ellátást nyújtó, pihenést és az ellazulást szolgáló vendégház, ahol orvosok és asszisztensek vezetésével a bibliai tanítások alapján, szintetikus gyógyszerek nélkül, a feledésbe merült házi praktikákkal és tisztán növényi táplálkozással

tanulhatják meg a vendégek az egészséges életmódot. Egyszerre 50-60 vendéget tudnak fogadni. A hírek szerint vallási hovatartozástól függetlenül bárkit szívesen látnak.

Programok

2001. szeptember 3.	hétfő	18 - 21	közgyűlés
2001. szeptember 14.	péntek	15³⁰ - 18³⁰	
szupervízió		14 - 15 ³⁰	egyéni
szupervízió			
2001. szeptember 24.	hétfő	18 - 21	esetkonzultáció és megbeszélés

Beszámolók

①

2001. június 15-én a megyei önkormányzat Árpád termében az ISM, a Megyei Önkormányzat és a Drogambulancia közös szervezésében drogmegelőzési konferenciát tartottak. A programban a Drogambulancia két munkatársa: Varga Éva pszichológus és Kiss József szociális munkás előadásai szerepeltek, illetve a végére kötetlen beszélgetést ígértek a jelenlévőknek. A két kolléga viszont szakítva a konferenciák protokolljával, egymást segítve, kiegészítve, felváltva beszéltek az ISM nemzeti drogstratégiájáról, illetve arról, hogy mi is lesz ebben a munkában a szakemberek szerepe.

Röviden megpróbálom összefoglalni az elhangzottakat.

Kiss József elmondta, hogy egy közelmúltban készített felmérés szerint a középiskolások egyharmada már valamilyen drogot kipróbált. Szükség van tehát a prevencióra, és az átgondolt, jól megszervezett munkára. A prevenció akkor jó, ha a problémával még kezelhető helyzetben találkozunk, s ne a "deviancia-lejtő" alján. 2000. decemberében az országgyűlés nagy többséggel (két tartózkodás volt mindössze!) elfogadta a nemzeti drogstratégiát.

1999-ben a kezelt drogfogyasztók a következő arányban használtak különböző szereket:

- 42% - opiát,
- 20% - cannabis,
- 16% - amfetamin,
- 14% - nyugtatók,
- 8% - egyéb szerek (pl. szerves oldószer stb.).

A fogyasztásnál ugyanebben az időben a következő rangsor alakult ki:

1. cannabis,
2. amfetamin,
3. nyugtatók,
4. opiát,
5. egyéb szerek.

A megyéket összehasonlítva, kiugróan magas a fogyasztás Budapesten, Baranya és Csongrád megyékben; negyedik helyen áll Borsod-Abaúj-Zemplén megye; Hajdú-Bihar megye a 7. helyen áll az országos viszonylatban.

Megvizsgálták azt is, hogy milyen szerek okoztak legtöbb esetben halált:

- 83% nyugtatószerek,
- 12% opiát,
- 3% szerves oldószer,
- 2% egyéb.

A nyugtatószerek azért ilyen kimagaslóan szerepelnek, mert ebben a kimutatásban benne vannak szuicidiumok is.

Az EU országai átlagosan 20%-osan "fertőzöttek", ehhez képest hazánk 12%-a nem túl magas. Ezt a százalékos arányt nem tudom mihez képest adták meg, inkább csak az EU és Magyarország közti különbség az érdekes.

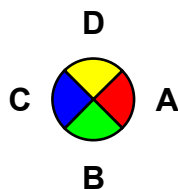
A számok és statisztikák után Varga Éva rátért a drogstratégia ismertetésére. A stratégia meghatározza az értékeket, a szükséges infrastrukturális fejlesztéseket, biztosítja a pénzügyi alapokat és az emberi-szakmai erőforrásokat.

Elsődleges elvárások:

- a drogfogyasztók számának drasztikus növekedését megállítani és visszafordítani,
- kezelésbe kerülő drogfogyasztók számának növelése,
- a drogfogyasztás egyéni és társadalmi kárainak csökkentése.

Fő célok:

- A - a társadalom váljon érzékenyebbé a drogkérdések hatékony kezelése iránt (makro és mikro szinten egyaránt),
- B - a fiatalok váljanak képessé arra, hogy produktív életstílust alakítsanak ki,
- C - hatékony, összehangolt gyógykezelés, terápia,
- D - jogi szabályozás, intézményfejlesztés megújítása, a kínálat csökkentése érdekében.

- A / közösség, együttműködés
- B / megelőzés
- C / gyógykezelés
- D / kínálatcsökkentés

Kábítószerügyi Egyeztető Fórum a helyi közösségben:

- feltérképezi a szükséges feladatokat,
- biztosítja az információáramlást,
- segít a helyi erőforrások koordinálásában,
- az eredményeket és a problémákat visszacsatolja a makro szintnek.

Fontos, hogy megfelelő képzések legyenek, a segítők készségfejlesztésére is hangsúlyt kell fektetni.

A kortárs csoportok képzése a drog-prevencióban nagyon fontos.

A speciális élethelyzetben lévő fiatalokat támogatni kell. Ezért szükség van tanácsadásra, életvezetési ambulanciák kialakítására, működtetésére.

Veszélyeztetett csoportok:

- alkoholisták szülők gyerekei,
- iskolából kimaradt gyerekek,
- munkanélküli fiatalok,
- szüleiket, családi támaszt elvesztő fiatalok,
- bűncselekményekkel kapcsolatba kerülő gyerekek és fiatalok,

- halmozottan hátrányos családban élők.

Kiss József elmondta még, hogy fontosnak tartják az ellenőrzést, a monitorozást. Évente értékelő beszámolókat készítenek a programban résztvevő szervezetek, intézmények. Olyan szintű értékelésekre van szükség, amelyeket kutatómunkára is fel tudnak használni.

Rénes László

②

2001. június 20-án a városi önkormányzat Civil fórumot tartott, ahova a debreceni civil szervezetek képviselőit hívták meg beszélgetésre. A város vezetését Somogyi Béla alpolgármester és Szeitei Tamás osztályvezető képviselte.

A civil szervezetek és a városi önkormányzat között 1999 végén, 2000 elején kezdődött el egy együttműködési "charta" gondolatának a kidolgozása. 2000-ben több fórumon is megvitatták ezt az elképzelést, s azt, hogy miről is szóljon ez az együttműködés, kinek milyen jogai és kötelességei lesznek (egymással szemben), milyen feltételek mellett tud működőképesse válni a szorosabb kapcsolat. A városi vezetés úgy gondolta, hogy képes lesz a nagyon különböző debreceni civil szervezeteket elérni, összehozni, hogy egy-egy "alegységben" vitassák meg a tervezetet. A 2000-ben felmerült együttműködési feltételrendszert papírra vetették, s kijelölt, koordináló civil szervezetek házigazdaként meghívták a közel azonos tevékenységet folytató szervezeteket, hogy a tervezetről alakítsanak ki véleményt, majd egy konszenzuson alapuló közös álláspontot juttassanak el az önkormányzatnak. Az önkormányzat pedig ezeket összegzi, s a jelen civil fórumon elemzi, s kifejti a saját álláspontját.

Ez a stratégia elméletben jónak tűnt, mégis a gyakorlatban nagyon nehézkesen folyt le, ahogy a jelenlevők ezt elmondták. Az önkormányzat az utóbbi év(ek)ben 313 civil szervezettel került kapcsolatba, elgondolásuk szerint ezzel a fenti módszerrel még több nonprofit szervezetet be lehetett volna vonni a munkába. A probléma csak az, hogy a civilek nem egységesek, nem kapcsolódnak egymáshoz, legfeljebb egy-egy szakmai együttműködés vagy szakmai programban, projektben való közös részvétel a jellemző, de mint civilek, nonprofit szerveződések nemigen veszik fel egymással a kapcsolatot. Éppen ezért nem is lehet őket legtöbbször civilként megszólítani. Ha egy-egy szférán belüli civil szervezeteknek nyújtanak fórumot, már akkor is megindul valami rivalizálás (pl. a Tisza védelme aktuálisabb, mint a Hortobágyé, az önhibájukon kívüli hátrányos gyerekeket felkarolókat jobban támogathatnák, mint a hajléktalangondozást stb.), ami nem nyíltan, inkább implicit módon jelenik meg, de e miatt nem lehetséges közösen gondolkodni, s mindannyiunkat egy tető aláhozni, mondván, mindannyian civilek vagyunk, mindannyiunknak azonosak az érdekeink.

A legegyszerűbb a passzív rezisztencia, tehát az érdeklődés hiánya, az ilyen jellegű fórumokban nem hinni, tehát el sem jönni. Nem hibáztatok senkit, de úgy gondolom, hogy az alulról szerveződő civilek minden lehetőséget meg kellene ragadnia, hogy célkitűzéseit, vállalt feladatát megvalósítsa. És ez nemcsak szakmai kérdés, hanem igenis sok függ attól, hogy a civil társadalom mennyire képes felkarolni önmagát is. És itt sem szakmai lobbikra kell gondolnunk, hanem a civilsége magára. Tudom, régi berögzülések is vannak, nehéz identitástudatot kialakítani ilyen kérdésben, nincsenek előttünk még követhető példák, a pénzcentrikusság elnyomja az összefogást, a szolidaritást, a pénzhiányban pedig nem teremődik meg, hogy a civilségnek ez a dimenziója is kialakuljon (olyan ez, mint amikor felróják, hogy minek jár az fodrászhoz, kozmetikushoz, akinek még ennyivalóra is alig van pénze)...

Nos, tehát most kivételesen nem a hivatal vizsgázott rosszul partnerségből, hanem a civilek, hiszen önmaguk számarányához képest csekély számban vettek részt ebben a munkában, illetve a civil fórumon.

De miről is volt szó ezen a beszélgetésen?

Az önkormányzat vezetői elmondták, hogy miben láttak egységes álláspontot civil részről:

- A Debrecen Újságban legyen állandóan civil oldal, a Városi TV-ben legyen civilek által készített műsor.
- A város honlapján legyen civil oldal, ahol minden helyi civil szervezet bemutatkozhat.
- Legyenek a városházán olyan munkatársak, akik civil ügyekkel foglalkoznak.
- A bizottságokban részt vehessenek a szakmai civil szervezetek.
- A város vezetői gyakorta találkozzanak a civil szervezetek képviselőivel.

Az alpolgármester elmondta, hogy a Debrecen Újság főszerkesztőjével felveszi a kapcsolatot, tolmácsolja ezt az igényt. A Debrecen TV-ben ettől az évtől most már folyamatosan van civil műsor. Ehhez kell még pénz, hogy a folyamatosság és a színvonal biztosítva legyen. A város komolyan veszi a kommunikációs kapcsolatrendszerét,

így fontosnak találja azt is, hogy Debrecen honlapján minél több információ legyen a városról, így a civil szervezetekről is. Egyébként a város honlapjának a látogatottsága országos viszonylatban nem rossz. Minden osztályon akarnak egy civil referenst foglalkoztatni, akik megfelelő módon tartanak a kapcsolatot a civilekkel. A civil referensek, osztályvezetők, az osztályok szakemberei évente egyszer, valamilyen fórum keretében tudnának találkozni a nonprofit szervezetek képviselőivel. A polgármesteri vezetés (polgármester, alpolgármester, jegyző) pedig szintén évente egyszer tartana fórumot. Ennél több alkalomra egyelőre nem gondolnak. A bizottságok munkájában viszont nem tud részt venni civil, mert nem önkormányzati képviselő, így szavazati joga nincs. A bizottsági ülések viszont nyitottak, bárki elmehet, s arra van mód, hogy elmondja a véleményét. A közgyűlésen is felszólalhatnak, de ott már kevésbé van lehetőség arra, hogy a véleményt a végleges döntésnél figyelembe vegyék. A civilek passzivitása (együtműködési hiánya) miatt amúgy meg felvetődik az a kényes kérdés, hogy az az egy civil személy mennyire lenne legitim (természetesen a nonprofit oldalról nézve), hiszen már a megválasztása sem lenne könnyű.

Befejezésül az önkormányzat nevében kérték, hogy működünk együtt (együtműködési nyilatkozatot írásban kértek), s ez a mostani találkozás csöppet sem lezárás, inkább kezdet. A párbeszédben soha nem lehet befejezettségről beszélni, legfeljebb egy-egy időszak zárulhat le, de mindezzel együtt rögtön új időszak kezdődik. Majd meglátjuk, mire jutunk, mindenestre mi nyitottak vagyunk az együtműködésre.

Rénes László

Tanulmány

devTan©va

Dev i a n c i a

I.

A deviáns magatartás szociológiai megközelítésének módjai

A chicagói szociológiai iskola

Chicagóban a századforduló táján hatalmas gazdasági és társadalmi fejlődés indult meg. A fellendülés a modern nagyvárosi közegben negatívumokkal is járt. *Park* és *Burgess* szociológusok vezetésével empirikus vizsgálatokban, társadalmi-ökológiai módszerrel kezdték el kutatni a nagyvárosi jelenségeket. A város változásai befolyásolják a benne élők viselkedését és személyiségét, így a *normaszegő* viselkedést is.¹ A chicagóiak elméleti alapvetése a *pragmatizmus* és a *formalizmus* volt. Előző szerint a tények önmagukban nem evidensek, a tudás a megfigyelő és a környezet közötti interakcióban alakul ki. A formalizmus pedig arra vezette a kutatókat, hogy a társadalmi tevékenységek struktúráit vizsgálják.² Városterképet készítettek a deviáns jelenségek alapján, s városnegyedeket hasonlítottak ennek segítségével össze. Az eljárásukkal bizonyították, hogy a devianciák szorosan összefüggésben állnak a lakosság életmódjával, állapotával. A *társadalmi dezorganizáció* tüneteit vizsgálták, a hangsúlyt a gazdasági-társadalmi tényezőkre helyezték.

Anómia elméletek

Émile Durkheim

Az *anómia* kifejezést Durkheim vezette be a szociológiába. Felfogása szerint az anómia gyors gazdasági-társadalmi változáskor lép fel, amikor még a társadalom nem képes a változások miatt keletkező jelenségek

¹ ANDORKA R.: A deviáns viselkedés szociológiája (Gondolat, Bp. 1974) 21.o.

² RÁCZ J.: Ifjúsági szubkultúrák és fiatalkori devianciák (Animula, Bp. 1989) 12.o.

kezelésére. Az emberi vágyakat a társadalmi normák fékezik, amikor viszont ezek a normák felborulnak, átértékelődnek, akkor szabályozatlanná válik az életük, elvesztik a biztonságérzetüket, s könnyebben kerülnek konfliktushelyzetekbe. A *társadalom dezintegrálódásának* feltétlen következménye, hogy az egyén ugyanilyen mértékben kikapcsolódik a társadalmi életből.³

Robert K. Merton

Az anómia elméletét Merton fejlesztette tovább. Szerinte anómia akkor lép fel, ha a társadalmi célok és eszközök között diszharmónia keletkezik. Az anómia az egyénben feszültséget ébreszt, ami a deviáns viselkedés felé sodor. Ha az egyén nem képes az elfogadott célokat a megengedett eszközökkel elérni, akkor vagy a célokon vagy az eszközökön kénytelen változtatni. Az anómia foka társadalmi rétegenként különbözik: az alsóbb rétegekben nehezebben tudják a célokat a megengedett eszközökkel elérni, így nagyobb az anómia.⁴ Merton szerint lényegében egyetlen cél létezik: a pénz-siker megszerzése. A cél és eszköz közötti ellentmondás több módon oldható meg. Ezeket négy fő típusba sorolta:

- *Újításnak* nevezi, mikor az egyén a célokat elfogadja, de nem a megengedett eszközöket használja (pl. a vagyon elleni bűncselekményeknél),
- *Ritualizmus* az, mikor az elfogadott eszközöket rutinszerűen használja, de a célokat nem preferálja (példaként gondolhatunk olyan közösségre, ahol kötelező jellegű követni valamilyen ideológiát az előrejutásért cserében),
- *Visszahúzóds* esetén a célokat és az eszközöket is elveti (gondoljunk pl. a hajléktalanokra),
- *Lázadásnak* nevezi azt a formát, mikor új célok és eszközök érdekében veti el az előzőeket (ennek tipikus megformálójá a forradalmár).

Ez az elmélet keresztmetszeti jellegű, s az anómia nem az egyént, hanem a társadalmat, illetve annak egyes részeit, rétegeit jellemzi.⁵ Merton kiemeli, hogy a deviáns viselkedést ugyanazok a társadalmi mechanizmusok hozzák létre, mint a konformitást, van saját funkciója, célszerűsége. A társadalmat és a normákat egyébként erősítik a normáktól eltérőknek a szankcionálása. Az anómia és a deviáns viselkedés aránya kölcsönösen hat egymásra, egyre jobban bomlasztja a normatív struktúrát, de fel is léphetnek vele szemben különféle szabályozó mechanizmusok.⁶

David Riesman

David Riesman a konformitás módját három társadalmi (történelmi) karakterben látta:

- A tradicionális társadalmak egyensúlyát az adja, hogy a társadalom tagjai hajlamosak a hagyományoknak megfelelően élni, így ők a *tradícióktól irányítottak*.
- A polgárosodott társadalomban már általában gyermekkorukban a célok egész sorát magukévá tették, ezt tehát *belülről irányítottak* nevezzük.
- Később a konformitást az biztosítja, hogy általában érzékenyek mások elvárásaival szemben. Ekkor *kívülről irányítottakról* beszélünk.⁷

Ezek mellett három egyetemes típust ír le:

- *beilleszkedő*,
- *anómiás*,
- *autonóm*.

A társadalom változása következtében előfordulhat, hogy az eddig társadalmilag elfogadott konformitás szembe kerül a megváltozottal, ilyenkor az eddig beilleszkedőnek számító egyén az új közegben anómiássá válik.

Szubkultúra elméletek

A szubkultúra szociológiai meghatározása a következő: minden országos méretű társadalmi közösségben megtalálunk olyan csoportokat, amelyeknek a normái bizonyos vonatkozásokban különböznek egymástól, s ezeket a csupán egy-egy csoportra érvényes normákat nevezzük szubkultúrának.⁸ Sokféle alapon jöhetnek létre szubkultúrák, leginkább ismertek a következők:

³ DURKHEIM, É.: Az öngyilkosság (KJK, Bp. 1982) 197.o.

⁴ ANDORKA R.: id. mű 27.o.

⁵ u.ott, 29.o.

⁶ MERTON, R. K.: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra (Gondolat, Bp. 1980)

⁷ RIESMAN, D.: A magányos tömeg (KJK, Bp. 1973)

⁸ ANDORKA R.: id. mű 13.o.

- nemzedéki alapon (pl. ifjúsági szubkultúrák: csöves, punk, stb.),
- vallási alapon (szekták),
- etnikai alapon (szeparáció),
- ideológiai alapon (szélsőséges politikai elveket vallók)⁹.

A deviáns magatartásokkal kapcsolatos vizsgálódáskor az olyan szubkultúrák kerülnek a középpontba, amelyek a létező *domináns kultúra* normáit nem akarják vagy nem tudják követni. E mellett a deviáns viselkedést ezek az elméletek - Mertonhoz hasonlóan - a racionalitás egy verziójának tartják. A szubkultúrában fontosak a csoportfolyamatok, hiszen *kollektív problémamegoldásról* van szó. Hangsúly van a szociokulturális tényezőkön is, amelyekkel szemben az egyén tehetetlen, kiszolgáltatott lehet, s ilyenkor léphet föl a deviáns viselkedés.

David Matza szerint a deviáns értékek nem ellenértékek, hanem olyanok, melyek a társadalom minden tagjában megvannak, de a deviánsoknál azonban ezek az ún. *földalatti* értékek hangsúlyozottabbak¹⁰.

A szubkulturális csoporton belül az egyénre a *deperszonalizálódás* a jellemző, illetve az ellentétes póluson szereplő külső csoporttal szemben pedig egyre nagyobb különbség alakul ki.¹¹

Rácz József szerint a szubkultúrák felé a következő érzések, motívumok közvetítenek:

- szociális vákuum és fojtogató kontroll,
- kirekesztődés és kivonulás,
- individualizáció és valahová tartozás.¹²

Konfliktus elméletek

A kultúrkonfliktus elméletek azon alapulnak, hogy a viselkedésnormák összeütközése a bűnözés oka. A társadalomban különböző csoportok élnek egymás mellett, amelyeknek a viselkedésnormái és az életmódjuk eltérnek egymástól. Ennek oka a különböző szociokulturális értékeiken és az olykor ellentétes érdekeiken alapul. Ebből a szempontból nézve a különböző normaszegő viselkedéseket úgy lehet értelmezni, mint két réteg, osztály, faji, nemzetiségi vagy egyéb más csoport eltérő kultúrájának, felfogásának, értékeléseinek a konfliktusát.¹³

Az *érték-konfliktus* vagy *kultúra-konfliktus* elméletek látókörébe bekerült a szegény, alsó rétegek kultúrája. Parker és Kleiner vizsgálatai arról szólnak, hogy a szegénység kultúrája nem más, mint az objektív körülményekhez való alkalmazkodás módja, hogy a szegénységükből és felemelkedés reménytelenségéből adódó lelki feszültségeket elhárítsák.¹⁴

A differenciális asszociáció elmélete

A differenciális asszociáció elmélete a deviáns magatartás kialakulását egyszerű tanulási folyamatra vezette vissza, amely lényegében semmiben sem különbözik a konform viselkedés megtanulásától¹⁵. Edwin Sutherland szerint a tanulás másokkal történő interakciókban, a kommunikáció folyamán valósul meg. Glaser ezen túl mutatva állapítja meg, hogy nemcsak személyes kapcsolatok útján lehet tanulni, hanem csoportokkal vagy kulturális mintázatokkal történő indirekt identifikáció útján is.¹⁶

A csoportban, - amely az egyén számára referenciacsoport jellegű - a személyiség mintegy megtanulja a bűnözést. Minél többet van ilyen közegben az egyén, annál inkább asszimilálódik. A tanulás mindenre kiterjed: viselkedésbeli technikákra, motivációkra, attitűdökre, szükségletekre, racionalizációkra.¹⁷

Tanulás és szocializáció

A differenciális asszociáció elmélete figyelmen kívül hagyta az egyén pszichológiai kondícióit.

⁹ Például szélső baloldaliak vagy szélső jobboldaliak. Ilyen megközelítésből a skinheadek inkább ide tartozóak, mint a nemzedéki alapon alakuló szubkultúrába.

¹⁰ RÁ CZ J.: id. mű 21.o.

¹¹ RÁ CZ J.: A '80-as évek ifjúsági szubkultúrái Magyarországon (Valóság, 1990. XI.) 74.o.

¹² u.ott, 74-76.o.

¹³ ANDORKA R.: id. mű 24.o.

¹⁴ u.ott 26.o.

¹⁵ u.ott 32.o.

¹⁶ RÁ CZ J.: Ifjúsági szubkultúrák és fiatalkori devianciák (Animula, Bp. 1989) 23.o.

¹⁷ u.ott

Az egyén személyiségében végbemenő lényeges folyamatokat pszichológiai megközelítés nélkül nem tudnánk vizsgálni. Ilyen fontos folyamat a szocializáció, melyen azt értjük, hogy a társadalmi környezet építi, alakítja a személyiséget.

A szocializáció a gyermek és a szülők közötti kapcsolatokban kezdődik. A kisgyermek személyisége először a szülőktől veszi át az alapvető viselkedésmintákat, szerepeket, itt alakulnak ki alapvető *motivációi*, ezeknek erőterében fejlődik ki az énje. Később a személyiség fejlődését más emberi kapcsolatok és csoporthatások is befolyásolják.¹⁸

A deviancia egy közvetlen szocializációs folyamat eredménye, csakúgy, mint a konform viselkedés. A deviancia tulajdonképpen a szocializáció valamilyen hibája vagy zavara, és a deviáns személy nem megfelelően, hiányosan vagy ellentmondásosan lett szocializálva. A szocializáció során az egyénnek a megfelelő szerep-elvárásokhoz a megfelelő viselkedést kell elsajátítania. Ennek a tanulási folyamatnak a hiányosságát, inadekvitását gyakran az egyén pszichés működésének valamilyen zavara okozza. A szocializáció hibái e mellett összefüggésben állhatnak a közvetlen családi és emberi kapcsolatokkal, de a makroszociológiai jellemzők is befolyásoló tényezők. A gyermekkori szocializációs hiba sajátosan érzékennyé teheti a személyiséget a devianciára másodlagosan szocializáló kiscsoportok hatásai iránt.¹⁹ A kora gyermekkori szocializációja, az *elsődleges szocializáció*, amire a *prototanulási* folyamat jellemző, amiben a családnak nagy szerepe van. A családi minták öröklődése, a *szociokulturális átöröklés* identifikációs folyamatként zajlik le, de egy-egy minta ellenkező reakciót is válthat ki, - elutasítást.

A *másodlagos szocializációban* az intézmények (iskolák stb.) és kortárs csoportok szerepét kell megemlíteni. A szocializáció tulajdonképpen egy állandó, *permanens* folyamat, hiszen az egyén élete során mindig kerülhet új helyzetekbe, amelyeket a régi magatartási formákkal, módszerekkel már nem lehet megoldani, új megközelítésre van szükség.²⁰

Deviáns minősítés (labelling - címkézési) elmélet

E szerint az elmélet szerint a külső környezet ítéletétől függ, hogy mi a deviáns. Minden kor és társadalom mást és mást tartott *intézményesen* deviánsnak, ami nem teszi lehetővé az objektív meghatározást. Így a hangsúly nem magán a viselkedésen, hanem a társadalomnak, és az erre kijelölt társadalmi intézményeknek (pl. a törvényeket képviselő intézmények) a reakcióján van.²¹ Ez a kapcsolódási rendszer *aszimmetrikus*, mert az egyénnek nincs lehetősége befolyásolni ezt, mégis *interakcionista* elmélet, hiszen társadalmi szinten a kölcsönhatások (*társadalmi erőviszonyok*) dominálnak.

Becker szerint maguk a társadalmi csoportok okozzák a devianciát, azzal, hogy minősítenek, címkéznek, szankcionálnak bizonyos szabályok alapján.²²

A deviánsná minősítés a társadalmi intézmények és a környezet részéről megerősíti az adott személyben azt, hogy elfogadja ezt a "címkézést" és ennek megfelelően viselkedik ezután is, tehát azonosul ezzel a szereppel.²³ Ezt nevezzük *deviáns karriernek*, amelynek tipikus "állomásai" vannak: egy probléma miatt krízisbe, válsághelyzetbe kerülő egyén deviáns magatartást gyakorol. Ekkor még normakövető mintái léteznek, csak ebben a helyzetben nem tud ezekkel élni. A következő pont, mikor a deviáns stigmát valamilyen formában elnyeri a közösségtől. Ezt nevezzük a *másodlagos devianciának*. Ez az egyénben is tudatosul, s rendszerint ezt az *identitás-átalakulást* - a diszkrimináció következményeként - más deviáns személyekkel kapcsolatba kerülve könnyebben elfogadja, tehát az azonosulás végbemegy. Ezzel a deviancia állandósulhat a személynél, sőt, fokozódhat, annak ellenére, hogy a *társadalmi kontroll* a deviáns minősítéssel éppen hogy rehabilitálni, gyógyítani, *reszocializálni*²⁴ akar. A deviáns identitású személyiség a konform életútra nagyon nehezen téríthető vissza.²⁵ A személy címkézése során fő jellegzetességévé válik a deviáns minősítés és életének fő motívuma a küzdelem a stigma vagy a szankciók ellen.²⁶

(folytatjuk)

¹⁸ ANDORKA R.: id. mű 35.o.

¹⁹ u.ott 36.o.

²⁰ Itt szeretnék *Riesman* által leírt modern társadalomra jellemző, kívülről irányítottak karakterére utalni, akiknél szinte "követelmény" az állandó változás.

²¹ ANDORKA R.: Bevezetés a szociológiába (Aula, Bp. 1992) 411.o.

²² RÁCZ J.: Ifjúsági szubkultúrák és fiatalkori devianciák (Animula, Bp. 1989) 24.o.

²³ ANDORKA R.: Bevezetés a szociológiába (Aula, Bp. 1992) u.ott

²⁴ Ez utóbbi sajnos, negatív előjellel végbe is megy.

²⁵ ANDORKA R.: A deviáns viselkedés szociológiája (Gondolat, Bp. 1974) 40.o.

²⁶ RÁCZ J.: Ifjúsági szubkultúrák és fiatalkori devianciák (Animula, Bp. 1989) 35.o.

Debrecen, 1998. december 15.

Rénes László

IRODALOMJEGYZÉK

- A deviancia szociológiája** - Szöveggyűjtemény, Szerk.: Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára (A Szociális Szakképzés Könyvtára sorozat, Bp. 1996)
- Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába** (Aula, Bp. 1992)
- Andorka Rudolf: A deviáns viselkedés szociológiája** (Gondolat, Bp. 1974)
- Bakó Tihamér: Titkok nélkül, Lélektani vizsgáladások az öngyilkosságról** (Cserépfalvi, Bp.1992)
- Béres Csaba dr.: Bevezetés a szociológiába** - egyetemi jegyzet (kézirat) (Db. 1997)
- Buda Béla: Az öngyilkosság** - orvosi és társadalomtudományi tanulmányok (Animula, Bp. 1997)
- Buda Béla - Füredi János: Az öngyilkosság pszichés háttere** - Esettanulmányok (Medicina, Bp. 1987)
- Durkheim, Émile: Az öngyilkosság** (KJK. Bp. 1982)
- Gönczöl Katalin: Bűnös szegények** (KJK. Bp. 1991)
- Kopp Mária - Szedmak Sándor: Az öngyilkossági magatartás pszichoszociális háttértényezői a magyar lakosság körében** (Véteken, 1997. IV.)
- Merton, Robert K.: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra** (Gondolat, Bp. 1980)
- RácZ József: A drogfogyasztó magatartás** (Medicina, Bp. 1988)
- RácZ József: A '80-as évek ifjúsági szubkultúrái Magyarországon** (Valóság, 1990. XI.)
- RácZ József: Ifjúsági szubkultúrák és fiatalkori devianciák** (Animula, Bp. 1989)
- Riesman, David: A magányos tömeg** (KJK. Bp. 1973)
- Temesváry Beáta: Szuicidológia - Krízisintervenció** (oktatási segédanyag) (Szeged, 1995)
- Zonda Tamás: Öngyilkos nép-e a magyar?** (Véteken, Bp. 1995)

Egy kis pszichológia...

Szexológia

Szexuális egészségvédelem

A szexuális egészségnek egy 1975-ben kiadott *WHO* jelentés szerint három fő eleme van:

- a szexuális és gyermeknemző viselkedés élvezetének és ellenőrzésének képessége,
- mentesség az olyan félelmektől, büntudattól, tévhiteltől és más pszichológiai tényezőktől, amelyek gátolják a szexuális reagálást és kapcsolatot,
- mentesség az olyan szervi zavaroktól, betegségektől, amelyek akadályozzák a szexuális és nemző funkciót.

A szexuális egészségvédelem célja nemcsak a reprodukív funkció védelme, vagyis a nemi betegségek távoltartása, hanem a személyiségnek és kapcsolatainak fejlesztése is.

A szexuális nevelés lényege a szexuális egészség védelme és ápolása, vagyis tulajdonképpen egészségvédelemről, ill. egészséges életmódra nevelésről van szó. *Az egészséges nemi élet eszerint az egészséges életmód egyik fontos eleme!*

Ahogy nincs "beszéd-ösztön", ugyanúgy nincs "nemiösztön" sem! Ha pedig a szexuális viselkedés nem velünk született és biológiailag meghatározott, hanem a szélesebb értelemben vett tanulási folyamatok függvénye, akkor tulajdonképpen *pszichoszexuális* fejlődésről kell beszélnünk. Ezt részben már Freud is felismerte, amikor kidolgozta elméletét az egyéni szexuális fejlődés szakaszairól (ilyenek: az orális, anális és fallikus fázist követő latencia-periódus, majd a genitális érettség fokozata).

A pszichoszexuális fejlődés korszerű elmélete a *biológiai nemmel való identifikálódást*, s az adott nemre és életkorra érvényesnek tartott *nemi szereptanulást* tartja döntőnek. Haerberle professzor egyik központi gondolata a "*szkriptelési elmélet*" alkalmazása, ami tulajdonképpen a szerepelmélet továbbfejlesztése.²⁷ A felnövekvő gyermek az első és legfontosabb "szkripteket" a szüleitől kapja, de később sok más szkriptet is megismer, és választania kell közülük. Többnyire ugyan azokat választja, amelyek összhangban állnak a szüleitől kapott szkriptekkel, de megtörténhet ennek az ellenkezője is.

A sokféle szkript szexuális értékpluralizmusra utal, ami elkerülhetetlenné teszi a választást, hiszen nem lehet minden szkriptnek eleget tenni.

Fontos, hogy a szexuális és/vagy szerelmi partnerek a köztudatban előforduló szkriptek közül, előítéleteiket leküzdve ki tudják választani azokat, amelyek az ő harmonikus kapcsolatukat elősegítik. Ez az egyéni pszichoszexuális fejlődés - s így a szexuális nevelés - egyik fő célja, mintegy próbaköve.²⁸

A megfelelő szexuális nevelést többek között gátolja:

- a szexualitás témakörétől való húzódozás, vagy annak aktualitásaiban (pl. a fogamzásgátlás, AIDS-megelőzés) való megrögződés,
- a tanárok kommunikációs nehézségei (tájékozatlanság, komplexusok a saját családdal kapcsolatosan),
- az értékkonfliktusok, az alternatívák kezelésének hiánya,
- az identitást kívülről érő pressziók (kortárs csoport, deviáns minták, pornográfia, stb.),
- nemi sztereotípiák (pl. szépségideálok).

(Buda Béla, 1998)²⁹

A szexuális kulturáltság mindhárom fő területén (ismeretek, attitűdök és viselkedés) bajok vannak: hiányok, bizonytalanság és értékválság figyelhető meg. Mindez sürgős gyógyító és nevelő beavatkozásokat tesz szükségessé.³⁰

Egy német felmérés szerint a mai tizenévesek átlagban 3 évvel korábban kezdik el a nemi életet (vagy legalábbis ennyivel korábbra tehető az első közösülésük), mint egy-két évtizeddel ezelőtt. Így a 10%-uk már 14 éves koráig kipróbálja a szexet, s a 16 éves lányok 45%-a, a fiúk 35%-a mondhatja el ugyanezt.³¹

Hazánkban legutóbb 3700 fős reprezentatív felmérésben vizsgálták a 14-24 éves lányok nemi élettel kapcsolatos attitűdjeit. A vizsgálat szerint a lányok első közösüléseinek (koitarche) átlagos időpontja 16,8 éves kor. E mellett megállapítják, hogy szignifikánsan többen választják az abortuszt azok, akik váltogatják szexuális partnereiket (17,5%), mint azok, akiknek állandó partnerük van (10,9%).³²

Egy másik német tanulmány írója, *Ralf Osthoff* megállapítja, hogy a terhes tizenévesek legtöbbször már teherbe esésük előtt kritikus élethelyzetben voltak. Ebből a szempontból a korai terhesség elsősorban nem oka, hanem következménye az érintettek súlyos lelki és szociális problémáinak.

Az érintett lányok énképe, önbizalma nagyon elbizonytalanodik, ezért nem képesek racionális döntésekre (Nöstlinger - Wimmer-Puchinger, 1994).

Sok lányanya rendezetlen családi körülmények között nőtt fel, és a fiatal anyák jelentős része maga is lányanya gyermeke (Berger, 1987; Cyran, 1986). A saját gyermek akár valamiféle kiútnak is tűnhet az elkerülhetetlen konfliktusok elől, hogy anyaként felértékeljék vagy megalapozzák saját szociális státusukat. Előfordul az is, hogy beismerik: azért vállaltak gyermeket, hogy a szülői háztól megszabaduljanak, partnerkapcsolatukat elmélyítsék, és „saját” családjuk legyen, amelyben hasznosíthatják magukat (Vogelgesang, 1997).

²⁷ Latinul a script szó szerint írást jelent, átvitt értelemben leírt véleményt, szabályt, forgatókönyvet, viselkedési normát.

²⁸ Szilágyi Vilmos: A (pszicho)szexuális fejlődés régi és új modelljei IN: Magyar Szexológiai Szemle (1999/1.)

²⁹ Magyar Szexológiai Szemle (1999/1.)

³⁰ Szilágyi Vilmos: Szexuális kultúránk alakulása IN: Magyar Szexológiai Szemle (2000/2.)

³¹ Magyar Szexológiai Szemle (2000/1.)

³² Magyar Szexológiai Szemle (2001/1.)

A terhesség kitudódása után sok lányanya tapasztal erős külső behatást, hogy semmiképpen se vetesse el gyermekét; a szülés után viszont ugyanezek az emberek cserbenhagyják őket. Gyakran már szülés előtt megszakad a kapcsolat a gyermek apjával, a szülőkkel való viszony pedig problematikussá válik. Még kortársaik között is alig találnak megértő beszélgetőpartnert, mivel ők többnyire eltérő felfogásúak (Sonnenburg, 1993).

Idealista módon meleg fészket szeretnének biztosítani gyermeküknek egy rendezett családban, másrészt viszont gyakran maguk is negatív élményeket gyűjtöttek a szülői házban, s nem találják a külső kereteket céljaik megvalósításához. Az újszülöttek gyakran agressziót váltanak ki, ha az anyák magukra vannak utalva (Vogelgesang, 1997).³³

Osztrák vizsgálat szerint a lányanyák pozitív megoldását három tényező befolyásolja:

- 1. a lányok személyiségének érettsége;
- 2. rendelkeznek-e kognitív feldolgozási stratégiákkal;
- a szociális és gazdasági támaszrendszerek megléte.

(Janig, 1994)³⁴

Intimitás

Az intimitás fontos, sőt, központi tényező a párkapcsolatban. Négy típusba sorolható:

- szexuális,
- testi,
- érzelmi,
- eljárásbeli (műveleti).

Mindegyik különböző szintű lehet a nemek, a kultúra és egyéb hatások következtében - tehát nincs általánosan elvárható, ideális szint. Az intimitásról szóló elméletek a pszichodinamikai, interperszonális és rendszerelméletekből származnak. Az intimitás konfliktusaiból különböző kapcsolati problémák adódhatnak, főleg, féltékenység és depresszió, s a legtöbb kapcsolati zavarban szerepet játszik az intimitás zavara.³⁵

Anne W. Schaef szerint négy viselkedéstípus akadályozza az intimitást:

- 1. a felelősségvállalás hiánya;
- 2. a kapcsolat irányításának illúziója;
- 3. az „őszintétlenség”;
- 4. az énközpontúság.³⁶

Házastársi kapcsolat

A házasságnak hagyományosan két funkciója volt: a nem rokon családok összekapcsolása és az újszülöttek védelme. Az *incesztustabu*³⁷ az első funkció eszköze volt; nélküle nem alakulhattak volna ki nagyobb szociális egységek, pl. törzsek és népek. Ez együtt járt az *endogámia* (rokonságon belüli házasodás) tilalmával és az *exogámia*³⁸ parancsával, ami a "patrilinéaris" (apát alapul vevő) leszármazás számon tartásával együtt a mai házasságoknak is háttérét képezi.³⁹

Mind gyakrabban esik szó a családnak, mint az egyén és a társadalom egyik legfontosabb intézményének válságáról - ami egyúttal a házasság válságát is jelenti.

A házastársi kapcsolatok változásainak megértése szempontjából jelentős fejlemény volt az elmúlt 3-4 évszázadban kibontakozott *szerelengkultusz* tanulmányozása. Ez lényegében az érzelmi és szexuális összhang elsődlegességét hirdette. Napjainkban a szerelmi házasság az általánosan elismert erkölcsi érték és követendő norma. Az egyéni érdekek ezért gyakran a szerelem áruhájába öltöznek, s ezáltal látszólag szentesítődnek.

A házasság válságára utal, hogy kevesebben kötnek házasságot, s hosszabb távon a házasságoknak csak viszonylag kis része (10-20%-a) mondható stabilan kiegyensúlyozottnak.

³³ Magyar Szexológiai Szemle (2001/1.)

³⁴ Magyar Szexológiai Szemle (2001/1.)

³⁵ Magyar Szexológiai Szemle (1999/1.)

³⁶ Magyar Szexológiai Szemle (2000/3.); bővebben: Anne W. Schaef: Menekülés a meghittség elől (Új Paradigma, Bp. 2000.)

³⁷ latin → a vérfertőzés (közeli rokonok nemi kapcsolatának) tilalma

³⁸ görög → a nemzetségen vagy csoporton kívüli házasság kötelezettsége

³⁹ Magyar Szexológiai Szemle (2000/2.)

Egyénileg egy párkapcsolat válsága mögött mindig bizonyos, fontosnak tartott igények, szükségletek kielégületlenségét találjuk. Kevesen jutottak el addig a felismerésig, hogy "tökéletes házastárs" hosszabb távon nem létezik; lehetetlen egyetlen partnerben "mindent" megtalálni. Tehát vagy lemondunk néhány, kevésbé fontos igényünkről, vagy pedig több partnerben próbáljuk megtalálni mindazt, amit keresünk.

A házasságnak - és vele együtt a családnak - három fő funkciója volt:

- termelési-gazdálkodási,
- szexuális,
- fajfenntartó-gyermeknevelő.⁴⁰

Az említett alapfunkciókon túlmenően a legkülönbözőbb egyéni szükségletek kielégítése is a házasság funkciójává vált. Ennek során előtérbe kerültek a házastársi kapcsolat lelki funkciói, amelyek a szükségletek változásai szerint alakulnak.

Az individualizálódás folyamata és a gyorsan differenciálódó egyéni szükségletek egyre inkább úgy alakították a házasságot, hogy igazi *intimkapcsolattá* váljon és elősegítse mindkét fél *önmegvalósítását*, ami *A. Maslow* (1963) és mások szerint ma már alapszükségletnek tekinthető. A házasságnak tehát egyre alkalmasabbá kell válnia például a személyiségfejlődés elősegítésére.⁴¹

Konfliktuskezelés házasságban

A.P. Greeff és *T. de Bruyne* a következő konfliktusmegoldási stílusokat különböztetik meg:

- 1. *A versengő* viselkedés, amely asszertív ugyan, de nem kooperatív; inkább erőltet, és győzelemre törekszik.
- 2. *Az együttműködő* viselkedés asszertív és kooperatív; és a problémák megoldására törekszik.
- 3. *A megalkuvó* viselkedés már kevésbé asszertív, de kölcsönös engedményekre hajlamosít.
- 4. *Az elkerülő* viselkedés nem asszertív, nem kooperatív és teljes visszahúzódást eredményez, kitér a nyílt állásfoglalás elől.
- 5. *Az engedelkeny* viselkedés nem asszertív, de kooperatív; a „békesség érdekében” igazat ad a másiknak.

Egy másik kutató, *Burman* szerint a párok főleg három stílust alkalmaznak:

- testi agressziót,
- verbális agressziót,
- visszahúzódást.

Ezeknél többé-kevésbé hiányoznak a problémamegoldó készségek.

Greeff és Bruyne vizsgálata szerint az együttműködő konfliktusmegoldási stílus jelenti a legnagyobb fokú házastársi megelégedettséget mind a nők, mind a férfiak körében. Ez ugyanis feltételezi az egyenrangúságot és a kölcsönös bizalmat. Ezzel szemben azok a párok, ahol egyik vagy mindkét házastárs a versengő konfliktusmegoldási stílust alkalmazta, a legkevésbé voltak elégedettek egymással. Következménye ugyanis rendszerint a harag, a tehetetlenség érzése és a feszültség növekedése volt. Az ilyen stílust alkalmazók nem törődnek a párjuk igényeivel, mindenáron győzni akarnak. Az együttműködő mellett a megalkuvó konfliktuskezelési stílus is gyakran eredményezett kölcsönös elégedettséget, akár egyik vagy mindkét fél volt megalkuvó. Ez a stílus közel áll az engedelkeny stílushoz, de részben az együttműködő stílushoz is, bár az engedelkeny konfliktuskezelés gyakrabban okoz elégedetlenséget mindkét félben (tehát nemcsak az önmagát feladóban, hanem a „győztesben” is). Az elkerülő konfliktusmegoldási stílus viszont rendszerint házastársi elégedetlenséggel jár együtt. Ennek magyarázata az lehet, hogy ilyenkor előbb-utóbb újra felmerül a konfliktus és könnyen érzelmi elhidegülést eredményez.⁴²

Egy kapcsolat életképességének, bevalásának annál több az esélye, minél több konfliktushelyzetet sikerül együtt megoldani.⁴³

„Akár tetszik, akár nem, a házassági problémák egyetlen megoldása, hogy kompromisszumot kötünk.”⁴⁴

⁴⁰ A mai család már nem termelőegység. A házasság és család gazdasági funkciójának csökkenésével egyre fontosabbá váltak pszichikus funkciói: a védettségnyújtás, a felüdülés és az önmegvalósítás elősegítése. Dr. Szilágyi Vilmos: A jövő családformái IN: Magyar Szexológiai Szemle (1998/1.)

⁴¹ Szilágyi Vilmos: Új trendek a házastársi kapcsolatokban és a párterápiában IN: Magyar Szexológiai Szemle (1999/1.)

⁴² Magyar Szexológiai Szemle (2000/4.)

⁴³ Szilágyi Vilmos: A jövő családformái IN: Magyar Szexológiai Szemle (1998/1.)

⁴⁴ John M. Gottman - Nan Silver: A boldog házasság hét titka (Vince, Bp. 2000. 185.o.)

Kohabitáció

A házasságkötések csökkenése mögött az együttélések növekedését találjuk. Az együttélések új formái is feltűnnek: ilyen a 20-30 évesek együttélése, mint a házasság alternatívája. Ezen túlmenően az elváltak is gyakrabban együttélnek egy új partnerrel. A házasságpótlékok, legfőképpen a szabad együttélések jogi elismerése *Christopher Prinz* szerint jobban szolgálhatná a család érdekeit. (Prinz, 1995.)

Akkor beszélhetünk együttéléstről (kohabitációról), amikor a szexuális partnerek házasságkötés nélkül, tartósan közös háztartásban élnek. (Ez a meghatározás általában a homoszexuális partnerekre is érvényes.) A kohabitáció szociális intézmény lett, hiszen a 20 év körüliek többségére jellemző, s a házasságkötéseket legtöbbször bizonyos idejű együttélés (próbaházasság?) előzi meg. A kohabitáció így "alternatív életstílussá" válik. Szaporodása nem fenyegeti a házasságot, hiszen mindkettőnek ugyanazok a normái. Miért terjed oly gyorsan a kohabitáció? Prinz szerint ez nyilván összefügg:

- a házasság és családi élet válságával,
- a gyermekvállalási kedv csökkenésével,
- a női nemi szerepek változásával, illetve a női és férfi nemi szerepek közeledtek egymáshoz és rugalmasabbá, sőt, felcserélhetővé váltak,
- a nőmozgalmakkal, tehát a házasság hagyományos keretei nem mindig elégítik ki az egyenrangúság igényét,
- a fogamzásgátlók használatával,
- a művi abortuszok legalizálásával.⁴⁵

Ma hazánkban a gyermekek közel 30%-a házasságon kívül születik, de a nyolcvanas években még csak alig 10%-a.⁴⁶

A féltékenység

A féltékenység nemcsak szerelmi kapcsolatban jelentkezhet, hanem bármilyen más kapcsolatban is, ahol érdekeinket veszélyeztetve látjuk. Lényegében olyan, *agresszióra hajlamosító izgalmi állapot, amit egy birtokunkban levő - vagy jogos tulajdonunknak érzett - dolog elvesztésétől való félelem vált ki*. Tehát a birtoklás, a hatalmi vetélkedés játssza benne a döntő szerepet. Továbbá a *csökkentértékűségi érzés*, az alacsony önértékelés, az elbizonytalanodás, amelynek kompenzálása az egyénnek nem sikerül, s így komplexussá válik - vagy átcsap túlkompenzálásba: agresszív gyanúsítgatásba és ellenőrzésbe.

A féltékenységet sokan összetévesztik a féltéssel, holott a féltékeny nem a másikat félti, hanem önmagát. S nem valami reális veszély miatt, hanem, mert beteges félelmét partnere kisajátításával próbálja ellensúlyozni.⁴⁷

A féltékenységet többféleképpen is megközelítik a szakemberek:

- *A pszichodinamikai (analitikus)* módszer az egyén megoldatlan, gyermekkori traumáiból indul ki.
- *A rendszerelmélet* az adott párkapcsolatot tartja alapvetőnek.
- *A kognitív-behaviorista* megközelítés tanult reagálásnak tartja, amely „áttanulható”.
- Ezzel rokon a *szociálpszichológiai* módszer, amely társas hatások eredményeként kezeli.
- *Evolucionista* vagy *szociálbiológiai* elméletek szerint viszont a féltékenység velünk született, csak más genetikai kódok alapján működik a férfiakban és a nőkben.⁴⁸

Diszfunkciót keltő tényezők:

a., *A pszichoszexuális fejlődést nehezítő tényezők:*

- szoros anya-fiú kötődés a nukleáris családban (az "egyke" dominanciája);
- férfiminták hiánya (az apa fizikai vagy funkcionális távolléte, passzivitása, a férfinevelők hiánya stb);
- a kortárs csoportok nagy szerepe és ebben a (nemi szereppel kapcsolatos) önértékelési traumatizáció;
- a tömegkommunikáció keltette szélsőséges férfiideál (elérhető?);
- az önkielégítés (gyakorisága, s még mindig) tilalmas jellege;

⁴⁵ Szilágyi Vilmos: Együttélés: a házasság alternatívája? IN: Magyar Szexológiai Szemle (1998/1.)

⁴⁶ Magyar Szexológiai Szemle (2000/3.)

⁴⁷ Szilágyi Vilmos: Új trendek a házastársi kapcsolatokban és a párterápiában IN: Magyar Szexológiai Szemle (1999/1.)

⁴⁸ Magyar Szexológiai Szemle (2000/4.), bővebben: A.M. Pines: A féltékenység. Okok, tünetek, gyógy módok (Fiesta-Saxum, Bp. 2000.)

- a vizuális ingerek túlsúlya (szemben az intimitás és kommunikáció megtanulásával);
- a szexuális kultúra hiánya (hiedelmekből eredő gátlások stb.).

b., A "teljesítményelv" uralma a szexualitásban:

- a "machismo" (avagy a hódítások halmozása);
- a "numerák" vagy "menetek" száma;
- a különleges minőségre törekvés (együttes vagy többszörös orgazmus);
- a teljesítmény-erőltetésből eredő kudarcok szerepe.

c., Modern-ősi gátlásformák:

- félelem a szövődeményektől (lekötődés, terhesség, fertőzések);
- félelem a partnertől (a partner túlértékelése, státusa, fölénye);
- félelem az intimitástól (a narcizmus kultúrája);
- a vágy hiánya (pl. a túlzott teljesítményigény, a rivalizálás, a szex "hatalmi" használata stb. miatt).

d., Zavaró körülmények:

- pl. alkalmatlan hely, idő, fáradtság, alkohol stb.

e., Életstílusból eredő zavarok:

- pl. "edzeshiány", dohányzás, drogok, alkohol, munkamániák stb.

f., Az "ifjúságkultusz" gátló hatásai:

- pl. a külsőségek túlértékelése stb.

g., "Játszmák" a kapcsolatokban és a házasságban

h., Ingerszaturáció és ingerfixáció

- a pornográfia szerepe.

i., Az újrakezdés nehézségei.

(Buda Béla, 1999.)⁴⁹

Masters és Johnson óta tudjuk, hogy a szexuális zavarok egyik legfontosabb, közvetlen oka a *kudarctól való félelem*, ami a figyelemnek az egyén feltételezett, saját gyengeségeire fixálódásából ered.

A szeretkezések alatti figyelemzavar egyrészt a saját testtel, másrészt a szexuális viselkedéssel, teljesítménnyel való elégedetlenség következménye.

Általános tapasztalat, hogy bármely neurotikus zavarral együtt jár valamilyen szexuális zavar. A szorongás jellemző tünete a vágy hiánya és a szex kerülése.⁵⁰

Perverziók

Hans Giese szerint a szexualitásnak három funkciója van:

- testi, szociális (kapcsolati-közösségi),
- lelki,
- erkölcsi.

Ezek a funkciók normatív hatásúak, s e normák tartós megsértéséből alakulnak ki a perverziók, amelyeknek vezető tünetei a következők lehetnek:

- értelmetlenség,
- a gyakoriság növekedése, a kielégülés csökkenése,
- promiskuitás és anonimitás,
- sajátos fantáziák és praktikák,
- szenvedélyesség,
- periodikus, kényszeres nyugtalanság.⁵¹

⁴⁹ Magyar Szexológiai Szemle (2000/2.)

⁵⁰ Magyar Szexológiai Szemle (2000/2.)

Szexuális fetisizmus négy fő fajtája:

- 1. *Antropo*-fetisizmus
A vágy tárgya az ember része, pl. haja, lába, melle, fenéke stb.
- 2. *Dolog*-fetisizmus
Tárgya rendszerint egy lehetséges szexuális partnerhez kapcsolódó tárgy, pl. fehérnemű, használati tárgy, illat stb.
- 3. *Humán*-fetisizmus
Tárgya maga a sajátos ember, pl. színes bőrű, az öreg (gerontofília), a túl fiatal (pedofília) stb.
- 4. *Hely(zet)- és cselekvés*-fetisizmus
Ide tartozik a korábbi orvosi szemlélet szerinti perverziók döntő többsége, pl. voyeurizmus, exhibicionizmus, frotteurizmus stb.⁵²

Rénes László

Irodalomjegyzék

Atkinson, Rita L. - Atkinson, Richard C. - Smith, Edward E. - Bem, Daryl J.: Pszichológia (Osiris, Bp. 1997.)

Barnes, Gill Gorell: Családterápia és gondozás - Alapvető ismeretek a családokról és a családterápiáról (Családterápiás olvasókönyv sorozat II. Animula, Bp. 1991.)

Berne, Eric: Emberi játszmák (Gondolat, Bp. 1984.)

Buda Béla dr.: Szexuális viselkedés. Jelenségek és zavarok - társadalmi és orvosi dilemmák (Animula, Bp. 1994)

Comer, Ronald J.: A lélek betegségei. Pszichopatológia (Osiris, Bp. 2000.)

Családterápiás olvasókönyv I. -Szerk.: Bíró S. dr. - Komlósi P. dr. (Mérei F. Mentálhigiénés Szolgálat, Bp. 1990.)

Freeman, Dorothy R.: Házassági krízisek (Animula, Bp. 1994.)

Fromm, Erich: A szeretet művészete (Gondolat, Bp. 1984.)

Gottman, John M. - Silver, Nan: A boldog házasság hét titka (Vince, Bp. 2000.)

Hite, Shere: Hite Riport. A nők szexuális életéről (Magyar Könyvklub, Bp. 2000.)

Lávai Katalin: A nő szerint a világ (Osiris, Bp. 2000.)

Pines, A.M.: A féltékenység. Okok, tünetek, gyógymódok (Fiesta-Saxum, Bp. 2000.)

Satir, Virginia: Az új családműhely (BFI, Bp. 1993.)

Schaef, Anne W.: Menekülés a meghittség elől (Új Pradigma, Bp. 2000.)

Szilágyi Vilmos dr.: Szexuális szocializáció. Nemi nevelés a családban (Medicina, Bp. 1997.)

---

⁵¹ Szilágyi Vilmos: Mikor kóros a vágy? IN: Magyar Szexológiai Szemle (1998/1.)

⁵² Magyar Szexológiai Szemle (2000/4.)

Telkes József dr.: Családgondozói alapismeretek (OPI, Bp. 1987.)

Könyvajánlat

Kerékgyártó István: Vagyonregény

Magvető, Bp. 2001.

Az 1989 és 1997 között játszódó történetben úgy tárul szemünk elé a rendszerváltás legtitokzatosabb jelensége - egyesek igen gyors meggazdagodása, az új tulajdonosi réteg létrejötte -, hogy láthatóak lesznek a leginkább rejtett mozgatórugók is. A szerző egyszerre avatja be olvasóját a fölemelkedés és összeomlás különös fordulataiba, hősei mindennapjainak hétpécsetes titkaiba. A szerző gazdag életanyagának és sodró lendületű mesélőkedvének köszönhetően a fikció és a tényregény határán egyensúlyozó izgalmas olvasmány született. Manapság sokakat érdeklő témát feszeget ez a könyv, így nyilván számíthat érdeklődő olvasókra.

Lévai Katalin: A nő szerint a világ

Osiris, Bp. 2000.

A feminizmus történetét és hazai lehetőségeit bemutató könyv szerzője - a szociológiai tudományok kandidátusa és az Egyenlő Esélyek Alapítvány elnöke - szerint nálunk a nők jobban elfogadták a társadalmi egyenlőtlenséget, a hátrányos megkülönböztetést, mint a legtöbb európai országban. Részben ez lehet a magyarázata annak is, hogy a nőmozgalom miért nem tudott kibontakozni hazánkban.

Bár nálunk hosszú évtizedek óta „jogegyenlőség” van a nemek között, Lévai szerint a női emancipáció társadalmi szinten is álságos és látszólagos, a magánéletet pedig szinte meg sem érintette. A feminizmusnak ugyan világviszonylatban igen sok köszönhető, mondjuk a női munkavállalás lehetővé tétele terén, ám az esélyek ezzel még korántsem egyenlítődték ki. A régi előítéletek továbbélnek. A „jó anya és feleség” mítosza például megnehezíti, hogy a nő felismerje hátrányos helyzetét és alávetettségét, amit a reklámok és a média is erősít.

Hazánkban több tucat női szervezet működik, még sincs igazi nőmozgalom. Jogsérelem esetén például csak magánszemély indíthat bírósági eljárást, s különben is, az összefogástól sokakat visszariaszt a „mozgalmár nő” köztudatban élő negatív képe; így politikai szerepre nehezen vállalkoznak. A Kádár-rendszer „nőpolitikája” eleve „gyengébb nemnek” tekintette a nőket, mint akiket éppen azért kell segíteni, mert alárendelt, hátrányos helyzetben vannak.

Ez azonban nem sokat változtatott azon, hogy már gyermekkorban élesen szétvált a fiúk és lányok nevelése, s a rendszer alapjában patriarchális maradt. A nevelés folytán a nők család- és gyermekcentrikusakká váltak, s gyakran magasabb iskolai végzettségük ellenére ambícióikat „magától értetődően” alárendelték a férjüknek és a családjuknak.

A nők szerint ma is ilyen a világ, s nehéz rajta változtatni. Lévai Katalin könyve azonban éppen ehhez adhat segítséget.⁵³

Ray Rigby: A domb

Magyar Könyvklub, Bp. 2001.

Színhely: a brit hadsereg katonai büntetőtábora egy észak-afrikai sivatag kellős közepén. Idő: a második világháború, az olaszországi partraszállás napjai. A tábor gyakorlóterén Wilson főtorzsórmester kőből és homokból dombot épített a foglyokkal. A domb

jelkép: a megaláztatás, az emberi akarat és egyéniség megtörésének szimbóluma. A tűző napon agyonhajszolt exkatonák sorsa: rabszolga módra túrni az embertelen büntetést, kezes báránnyá, a parancsszóra gépiesen ugró bábuvá válni - vagy

⁵³ Dr. Szilágyi Vilmos ajánlása (Magyar Szexológiai Szemle, 2000/4. szám)

önnön értékük tudatában szembeszállni a "rendszerrel" életük kockáztatása árán is. A domb már áll, amikor újabb különítmény érkezik: McGrath, a skót fenegyerek, Bartlett, az örök lógós, Bokumbo, a csupa szív, csupa derű fekete és a rejtélyes múltú hajdani törzsörömester: Roberts. S velük együtt lép szolgálatba - s éppen melléjük

osztják be - az új smaszter: Williams is. Ennek az öt embernek tragikus sorsát eleveníti meg a regény. A könyvből készült angol film hazánkban is rendkívül nagy sikert aratott, de maga a regény is alapműnek számított 25-30 éve (mint ahogy Golding: A legyek ura is, s a belőle készült film, vagy Salinger Zabhegyezője és még folytathatnánk a sort).

**Füst Milán: Ez mind én voltam egykor
Hábi-Szádi küzdelmeinek könyve**
Fekete Sas, Bp. 2001.

Füst Milán irodalmunk egyik legérdekesebb, legtitokzatosabb egyénisége, alakja köré már életében is sok legenda szövődött. 1888-ban született, polgári családban. Nagy műveltsége műveiből is kisugárzik. Visszavonultan, csak a művészetek és gondolatok világában élt. Évekig képes volt írásait finomítani, átírni, egyes részeket újrafogalmazni; de ha továbbra is elégedetlen maradt, akkor pedig nem sajnálta ezeket az írásait megsemmisíteni. Életében olvasótábora kicsi volt, de az irodalmi életre a kisugárzása számos helyen kimutatható, s a következő periódus alkotóinak méltán az egyik példaképe lett.

Prózáját nehezen lehet másokhoz hasonlítani; van, aki úgy jellemzi, hogy *Kafka* és *Musil* között helyezkedik el.

Hábi-Szádi keleti tanításai fiának, Tahtúrnak - ez a bölcséleti Ezeregyéjszaka - Füst Milán legendás Naplójának történetekbe foglalt filozófiája. Egy élet bölcsességei, okos kétségei, a több szempontból való vizsgálódás igénye, a világ dolgainak színe és visszaja, egy önmagát megtöbbszöröző elme és lélek önmagával (önmagukkal) való vitája - mindennapra való és felejthetetlen olvasmány.

Popper Péter: Holdidő
Saxum, Bp. 2001.

Popper Péter legújabb könyvét ezekkel a sorokkal ajánlja: "Ez a könyv tanúságot akar tenni arról, hogy a tegnapi is volt szerelem, jókedv, alkotás, szellemi fény, ami időnként beragyogta az utólag kizárólag a 'sötétség birodalmának' hazudott világot. És bőven volt részünk gyötrődésben, tanácstalanságban, kegyetlenségben és butaságban is, akárcsak ma. Mégis, még mindig szeretünk élni. A portré műfaját választottam. Azokról a jellemző figurákról írok, akik személyesen is jelentős hatással voltak rám. Művészek, politikusok, misztikusok, filozófusok, szélhámosok arcéle villan fel. Csak halottakról írok. Életben lévő hozzátartozóiktól, barátaitól elnézést kérek."

T. H. White: Üdv néked, Arthur, nagy király
Magyar Könyvklub, Bp. 2001.

A szerző a 40-es, 50-es évek angol irodalmának nagy reménysége volt, korai halála azonban derékba törte pályáját. Egyetlen terjedelmesebb munkája ez a könyv. Történelmi regény? - az is. Humoros olvasmány? - az is. Tanítás a mának? - az is, de tekinthetjük a romantikus történelmi regény fanyar angol humorral írt paródiájának ezt az Arthur királyról és vitézeiről, a Kerek asztal lovagjairól szóló legújabb kori krónikát, melyet a szerző hol historikusan, hol a lovagkor ékes nyelvén, hol a nagyvárosi szleng modorában ad elő. Lám csak, a Monty Python (Gyalog-galopp) gyökereivel lassanként megismerkedhetünk. Igazi nyári olvasmánynak, kikapcsolódásnak ajánlható ez a könyv.

**Szerb Antal: Naplójegyzetek
1914-1943**
Magvető, Bp. 2001.

Szerb Antal 29 éves volt, mikor első nagyobb írásába, a Magyar irodalomtörténetébe belekezdett, s 33 éves tanár a megjelenésekor. A könyve

pályázon nyert, s hamar sikeres lett szakmai és olvasói körökben is. Nem véletlen, hogy a magyar irodalomtörténet megírása után felkérlik, írja meg a

világirodalom történetét is. Ez a könyve 1941-ben jelenik meg, ami előtt két (szintén sikeres) regényt tudhat magáénak: Pendragon-legenda és az Utas és holdvilág. Irodalmi munkássága mindössze egy évtizedet tesz ki, 1945-ben a fasizmus áldozata lesz. Egy kibontakozó irodalmi munkásság török derékba, életműve éppen ezért nem terjedelmes, mégis nagy hatást gyakorolt az utókorra. Először jelennek meg kötetben Szerb Antal naplójegyzetei. Az aprólékosan megírt

vallomásokból megismerhetjük barátait, szerelmeit, kamaszkorától követhetjük személyiségének, gondolkodásának változásait. A napló adalékot nyújt műveihez is: az Utas és holdvilághoz, a Pendragon legendához, novelláihoz és tanulmányaihoz. Könnyed irónia és esszészzerű intellektualizmus egyaránt jellemzi írásait. Irodalmi szenzáció ez a könyv, éppen születésének 100. évfordulóján.

Anne Hooper: Szexuális intimitás Magyar Könyvklub, Bp. 2001.

A könyv szerzőjét, az amerikai szexuálterapeutát már ismeri a magyar olvasó az 1999-ben megjelent Káma Szútra című könyvéből, amely a legmodernebb szerelmi kultúrát terjeszti - amire igencsak szükség lenne hazánkban. A könyvből úgy tűnik, nem csak a szextechnikához ért, hanem a párkapcsolatok lelki problémáihoz is.

A könyvben szereplő színes fényképek nem az olvasó szexuális felizgatását célozzák, hanem a helyzetek és feladatok megértését. A könyvet tehát serdülőkortól kezdve nyugodtan adhatjuk az olvasó kezébe, akár szexuális biblioterápia gyanánt. Sőt, valójában tankönyvnek, vagy legalább segédkönyvnek is jó lenne a középiskolák (és/vagy főiskolák) létesítendő új tantárgyához, amit például maganélettannak nevezhetnénk.

Nagyon szimpatikus a szerző pszichológiai szemlélete. Már az előszóban hangsúlyozza például, hogy az intimitás és a szex „nem azonos fogalmak. Az intimitásnak legalább annyi köze van az érzelmekhez, mint a szexhez...” (sőt, még több - tehetnénk hozzá). Valóban, gyakori probléma, hogy az intim kapcsolatról alkotott elképzelések nem egyeznek a partnerek között.

A könyv hat fejezete közül az első kettő az önismeretről és a partner megismerésének szükségességéről szól. A harmadik a kommunikáció szerepéről és technikáiról, a negyedik a testbeszédéről és az érintés alkalmazásáról. Az ötödik az intimitás fontosságáról és fokozásáról, s végül a hatodik az erős érzelmek (köztük a harag és a féltékenység stb.) kezeléséről. Minden fejezetet „akcióterv” zár, és konkrét példák, esetmagyarázatok illusztrálják a követendő eljárást, táblázatok és diagramok könnyítik meg az áttekintést.⁵⁴

Idézetek

A korai gyermekkorban a legromantikusabb formájukban fogadjuk el illúzióinkat. Később összevetjük őket a valósággal, és a későbbi gyermekkorban néhányuktól fájdalmas búcsút veszünk, csak a legszükségesebbeket tartjuk meg. Csak a legerősebb lelkületű emberek képesek illúziók nélkül szembenézni az életnek nevezett abszurd szerencsejátékkal.⁵⁵

Ha megkeressük a társadalom bajainak fő forrását, azt találjuk, hogy minden baj nem annyira tudatlanságból, mint a tévedésből származik. Mármint mi a legbiztosabb módja az örökös tévedésnek, mint a mindentudás örülete?⁵⁶

A halál átél és mégsem átélhető, minket túlnő, mégsem ismerjük el egészen, az élet értelmét kezdettől gyengíti, de hogy megfejtését ne akadályozza kiutasítottuk, kitoloncoltuk, eltaszítottuk, távol tartottuk, hogy valahol az úrben leselkedjen, és különböző szörnyűségek formájában ránk törjön.⁵⁷

⁵⁴ Dr. Szilágyi Vilmos ajánlása (Magyar Szexológiai Szemle, 2001/1. szám)

⁵⁵ Eric Berne

⁵⁶ Jean-Jacques Rousseau

⁵⁷ Rainer Maria Rilke

A gazdaság új elosztása a hatalom új elosztását hozza létre.⁵⁸

Minden mélység egy újabb mélység felszíne.⁵⁹

Akkor mondhatjuk, hogy hibáztunk, ha hibáztunk, és nem tesszük jóvá!
Ha hibát követtél el, ne szégyelld jóvátenni.⁶⁰

Ha a világegyetemet erkölcsi alapon akarjuk szemlélni, akkor annyi kegyetlen és abszurd ellentmondásba botlunk, ahol a hit, a remény, a könyörület, de még a józan ész is szinte nyom nélkül elenyészik, hogy azt kell gyanítanom, a teremtésnek nem lehetett semmiféle erkölcsi célja.⁶¹

Két ember barátságának legnagyobb veszélye egy harmadik barát.⁶²

A hierarchiák többségében voltaképp az a helyzet, hogy a legjobb vezetői képességű emberekből nem lehetnek vezetők.⁶³

A nők helyzetét különös szokások határozzák meg: egyszerre elnyomottak és gyámolítottak, gyöngék és hatalmasak, túlságosan megvetik és túlságosan tisztelik őket.⁶⁴

Ha a négerek, vagy más kisebbségi csoport szabadságát korlátozzák, elvesz mindenki szabadsága.⁶⁵

infó III. évfolyam, 7. szám.

*Lezárva: 2001. július 27-én, Debrecen.
"Segítőkéz" Lelkiségi Telefonszolgálat
4024. Debrecen, Varga u.1.*

© Rénes László ®

⁵⁸ Barnave

⁵⁹ Osvát Ernő

⁶⁰ Elias Canetti

⁶¹ Joseph Conrad

⁶² Spiró György

⁶³ Laurence J. Peter

⁶⁴ Maguerite Yourcenar

⁶⁵ Paul Robeson